

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 991/2020 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen koronarokotteiden hankinnan kansainvälisestä yhteistyöstä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Mari Rantasen / ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 991/2020 vp:

Mitä Covax-mekanismin yhdenvertainen rokotesaatavuus tarkoittaa ja osallistuuko Suomi jo nyt rokotteiden kansainväliseen jakamiseen siten, että seurauksena Suomi itse saa vähemmän rokotetta,

aikooko Suomi aloittaa oman rokotehankinnan, jotta suomalaisen väestön rokotekattavuus saadaan mahdollisimman nopeasti riittävälle suojatasolle vai aikooko Suomi nojata ainoastaan EU:n hankintayhteistyöhön,

minkälainen poliittinen prosessi edelsi ulkoministeri Haaviston allekirjoittamaa vetoomusta, missä siihen osallistumisesta päätettiin, onko vetoamus jätetty ja miten asia on etenemässä sekä

jos Suomen oma riittävä rokotekattavuus arvioidaan saavutettavan vasta vuoden 2021 loppuun mennessä, niin mitä hyötyä Suomen rokotesolidarisuudesta on esimerkiksi Länsi-Balkanilta maahan saapuvaan vierastyövoimaan liittyen, mikäli rokotteita ei aleta jakaa välittömästi suomalaisille tarkoitetusta rokotemäärästä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Koska kyseessä on uusi virus, jolle väestöllä ei ole immuniteettia, tarvitaan rokote pandemian pysäyttämiseksi. On tärkeää, että rokotteet määritellään yleishyödyllisiksi terveyshyödykkeiksi ja niiden saatavuus varmistetaan kaikkialla maailmassa. Rokotteiden saatavuus edellyttää myös merkittävää globaalin tuotantokapasiteetin vahvistamista.

Suomen ja muiden EU-jäsenmaiden ensisijainen tavoite on oman väestön rokottaminen. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä 10.12.2020 todetaan, että pandemian varautumissuunnitelman mukaan Suomen väestö suojataan rokottamalla, kun tehokas ja turvallinen rokote on saatavilla. Rokottamisella pyritään vähentämään tautitaakkaa, estämään kuolemia ja eliniän menetystä sekä turvaamaan terveydenhuollon kantokykyä. Rokotukset on aloitettu 27.12.2020 ja niitä toteutetaan paikallisten terveysviranomaisten toimesta mahdollisimman nopeasti sitä mukaa kun rokote-eriä on saatu maahan.

Rokotteiden globaalin saatavuuden varmistamiseksi on WHO:n, CEPI:n ja rokoteliihtouma Gavi:n johdolla ja kumppaneiden kanssa käynnistetty Access to COVID-19 Technologies (ACT) Accelerator ja COVAX Advanced Market Commitment (AMC) -yhteistyömekanismi. Suomi osallistuu laajaan kansainväliseen yhteistyöhön COVID-19 rokotteiden saamiseksi käyttöön mahdollisimman nopeasti. Tämä yhteistyö ei johda siihen, että Suomi saisi vähemmän rokotteita omaan käyttöönsä. ACT Acceleratorissa on neljä pilaria: rokotteet, diagnostiikka, lääkkeet ja terveysjärjestelmien vahvistaminen ja on kolme ulottuvuutta: globaali koordinaatio, varainhankinta tutkimuksen ja tuotannon kasvattamiseksi ja tuotteiden saatavuus ja oikeudenmukainen jakaminen kaikille maille. ACT:n koronarokotepilari COVAX:ssa on mukana noin 190 maata ja siten noin 90 % maailman väestöstä. COVAX on pääasiallinen kanava kansainväliselle yhteistyölle COVID-19-rokotteiden yhdenvertaisen saatavuuden varmistamiseksi. Tarkoituksena on turvata kaikkien mekanismiin liittyneiden maiden tarpeisiin kahden miljardin rokoteannoksen tuotanto vuoden 2021 loppuun mennessä. COVAX jakaantuu kahteen osioon: ns. omarahoittavien maiden ja Advanced Market Commitment osioon. AMC:n piiriin kuuluu 92 matalan ja keskitulotason maata, joiden osuus rahoitetaan COVAX:in koordinoimana. Rahoitus on pääosin kehitys yhteistyörahoitusta. Omarahoitteiset maat rahoittavat omalla panoksellaan rokotteita itselleen ja samalla myös tukevat AMC-maiden rokotesaatavuutta.

Yhteistyömekanismiin keskeisenä lisäarvona on se, että COVAXin jäsenten kysynnän yhdistämisen ja ennako-ostosopimusten avulla lasketaan tuottajien riskiä, neuvotellaan hinnat alemmaksi ja taataan saatavuutta yhdenvertaisesti AMC-maille. Omarahoitteisten jäsenten etumaksujen avulla kehitetään valmiiksi kapasiteettia teknologian siirtoon ja tuotantoon, logistiikkaan ja infrastruktuuriin ja integrointiin terveysjärjestelmiin.

EU on liittynyt Team Europa COVID-19-rokotteiden hankintaa ja tasapuolista jakamista hoitavaan COVAX-yhteistyömekanismiin. EU:n käyttöön varattuja rokotteita ei ole jaettu muille maille. Tämänhetkisen sopimustilanteen valossa EU:lla tulee kuitenkin olemaan käytettävissään merkittävästi enemmän rokotteita kuin se tarvitsee kansalaistensa rokottamiseksi. Kolmansien maiden tukeminen rokotteiden saatavuudessa on välttämätöntä paitsi solidaarisuuden myös EU:n oman terveysturvallisuuden ja talouden näkökulmasta. Pandemia ei ole ohi ennen kuin se on saatu nujerrettua kaikkialla. Lisäksi terveydenhuollon henkilöstön ja väestön rokottaminen edistää kaikissa maissa terveysjärjestelmien toimivuutta ja ehkäisee näin muidenkin tarttuvien tautien leviämistä ja yhteiskuntien toimintakykyä palautua pandemiasta. Tämä vähentää myös konfliktien riskiä. Ylijäävien rokotteiden osalta EU on käynnistämässä keskustelua globaalin solidaarisuuden varmistamiseksi myös mahdollisten rokotelahjoitusten tai rokotteiden edelleen myynnin kautta kolmansille maille ja humanitäärisille toimijoille ml. COVAX:in kautta. Tämän toteuttamiseksi tarvitaan kuitenkin ensiksi toimintamalleista sopiminen mm. logistiikan ja juridisten kysymysten osalta sekä rokotetoimitusten merkittävä kasvaminen.

Koronarokotteiden kysyntä on globaalisti suurta ja tarjonta vähäistä, kun myyntiluvallisia valmis-teita on vain muutama. Suuret toimijat, kuten EU, ovat olleet etulyöntiasemassa sopimuksia neuvoteltaessa. EU:n strategiana on ollut laajan rokotesalkun varmistaminen tilanteessa, jossa ei ole ollut mahdollista ennakoita mitkä rokoteaihiot tulevat menestymään. Yhteishankinnassa Euroopan komissio on hankkinut keskitetysti rokotteita EU-jäsenmaiden ja ETA-maiden tarpeisiin ja tällä menettelyllä on varmistettu mahdollisimman nopea ja kustannuksiltaan kohtuullinen hankinta myös Suomelle. EU-rokoteyhteistyösopimuksen mukaan jäsenmaat eivät saa neuvotella

kahdenvälisesti samojen rokotevalmistajien kanssa, joiden kanssa EU on neuvotellut hankintasopimuksen.

Kansainvälisen rokotekehitysyhteistyön lisäksi on kohdennettu resursseja vahvistamaan kotimaista koronarokotekehitystä, rokotetutkimuksen tasoa ja kansallista osaamista, jotta Suomi pysyy mukana kansainvälisessä kilpailussa ja parhaimmillaan varmistaa rokotteen saatavuuden myös kotimaiseen käyttöön. Tavoitteena on, että Suomella on kansallista korkeatasoista rokotetutkimus- ja kehittämistyötä viruksen myöhempiä aaltoja vastaan. Suomessa kehitetään jo ainakin kahdella eri periaatteella toimivaa koronavirusrokotetta. Uuden koronavirusrokotteen turvallisuuteen, immuunisuojaan ja vaikuttavuuteen tähtääviä tutkimuksia tulee tehdä riippumatta siitä, tuleeko käyttöön kotimaista alkuperää oleva vai muualla maailmassa kehitetty rokote.

Kolmetoista EU-maan ulkoministeriä kirjoitti tammikuussa 2021 EU:n komissiolle kirjeen, jossa pyydetään EU-komissiota luomaan EU:n Itäisen kumppanuuden maiden käyttöön rahoitusinstrumentti koronarokotteiden hankkimiseksi EU-mailta silloin, kun EU-maille tulee jäämään rokoteyliäämää. Aloitteen teki Liettuan ulkoministeri ja mukaan pyydettiin niin sanottuja Itäisen kumppanuuden ystävyysmaita. Koronatilanne useissa Itäisen kumppanuuden maissa on erittäin vaikea, ja Itäisen kumppanuuden vahvana tukijana Suomi pitää tärkeänä osoittaa solidaarisuutta alueen maille. Suomen kannalta on myös tärkeää, että Itäisen kumppanuuden maista Suomeen tulevat kausityöntekijät saisivat omissa maissaan mahdollisuuden mukaan rokotteen.

Kansallisesti kirjeeseen liittymistä valmisteltiin relevanttien ministerien kesken. Kirje on toimitettu vastaanottajilleen Brysselissä. Kirjeeseen liittyminen ei luo Suomelle suoraa velvoitetta myydä ylijäämärokotteita. EU-maiden päämiehet jatkavat keskustelua rokotesolidaarisuuteen liittyvistä periaatteista.

Helsingissä 3.2.2021

Ulkoministeri Pekka Haavisto